

ЕЗИКЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ОБЩНОСТИ ИЗВЪН БЪЛГАРИЯ

СЛАВКА КЕРЕМИДЧИЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
slavka_ker@abv.bg

Публикуваните в този брой на списание „Български език“ статии са обединени от идеята да бъдат представени езиковите особености на български общности, които днес живеят извън държавните граници на България. В тези нови научни изследвания може да се проследи влиянието на идеите, теоретичните възгледи и забележителната преподавателска дейност на проф. Иван Кочев – учения, на чиято 85-годишнина е посветен броят. Пръв от поколението след класиците Л. Милетич, Ст. Младенов, Б. Цонев и др. проф. Иван Кочев превърна в свое „символ верую“ проучването на българския език върху цялото негово непрекъсваемо историческо землище – във и извън България. Нещо повече – в част от статиите се разглежда съвременното състояние на езика и на българската диаспора.

Първите две статии представят най-нови лексикални и фонетични данни за говора на две български села в Призренско, с което се добавят нови факти за западната граница на българския езиков континуум. Материалът е събран от авторите на статиите в последните години в резултат на лични проучвания на терен.

Работата на Лучия Антонова-Василева *Към проблема за разграничаването на диалектите на близкородствени езици на лексикално равнище* разглежда диалектните различия между български и сръбски по лексикални данни от новопроучен български говор в Република Косово. Разкривайки собственодиалектното, общобългарското и общославянското в речника на говора на с. Раховец, Призренско, авторката подчертава безспорно българския му характер.

Илияна Гаравалова посочва съвременните *Застъпници на праславянските съчетания *tj, *dj, *kt' и палатализиционни промени на съгласните т, д, к и г във фонетичната система на говора на село Речане, Призренско – нови данни*. Изнесен е, макар и не много обилен, автентичен диалектен материал, който потвърждава наличието и до днес на рефлексии *шт, жд* в говора на призренското село Речане – една от най-ярко диагностициращите фонетични черти на българския език.

В статията на Георги Митринов е разгледан *Българският преселнически говор на с. Мусабеяли, Одринско* в съпоставка с родопския говор на с. Виево, Смолянско, откъдето са преселниците в с. Мусабеяли. Лингвистичните данни се представят на фона на историко-географски и демографски сведения за селото отпреди повече от 100 години и до днес.

Въз основа на лично събран материал от говора на жители на седем села в Царибродско Кирил Първанов анализира неговите най-важни *архаични особености* в областта на морфологията. Като посочва, че в говора на населението от Западните покрайнини днес се наблюдава симетричен билингвизъм, авторът предоставя езикови данни, които ясно определят българския му характер. Интерес представляват и няколко *рецепти*, разкриващи непознати практики и опит в областта на народната медицина.

Работата на Даниела Андрей е принос *Към въпроса за българското етническо малцинство в Олтения, Румъния. Езикът на свиничаните като етнографска група на българския народ*. Изнасят се архаични и по-нови фонетични особености на старинния диалект на с. Свиница, окръг Мехединци, който споделя общи черти с говора на с. Ново село, Видинско. Прави се обзор на богатата библиография по тази тема и се защитава тезата, че проучванията на езика и културата на българското малцинство в Олтения заслужават да бъдат продължени.

Ана Кочева добавя нови щрихи *Към характеристиката на смесения език на виенските българи от второ поколение*, в чиято реч се пазят основни черти на българския език, но се наблюдава и билингвизъм от субординиран тип. Типичната за първото поколение вариативност между български и немски езикови елементи днес постепенно се измества от закономерно налагащата се стабилизация на немските елементи.

Катерина Ушева проследява интересния *Исторически развой на старобългарската етимологична гласна а (я) в диалектите от южната част на ятовата изоглосна зона*: Разложко, Санданско, Петричко, Гоцделчевско, Драмско, Сярско и Солунско, като акцентира на архаичността на прегласа в Разложко и Солунско.

Симеон Стефанов разглежда *Една особеност в описанието на местните традиционни костюми, направено от администрацията в Шуменската околия през 1888 г. (върху материал от архив 427 л. 68а–80а)*. Авторът анализира лексиката и стила на неизследвани досега документи от края на XIX в., които съдържат данни за начина, по който са се обличали различни социални и етнически групи в следосвобожденска България.

Представените разработки на утвърдени и по-млади учени са принос към проучването на езика на български общности извън България и ясно показват, че и днес, независимо дали са във или извън българския езиков континуум, те продължават да пазят най-важните характеристики на българския език.

✉ проф. д-р Славка Керемидчиева

Секция за българска диалектология и лингвистична география
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България